

Ceny energie: krátkodobá a dlouhodobá řešení pro české domácnosti a firmy

Doporučení pro českou vládu a nastupující koalici

Martin Sedlák, programový ředitel Svazu moderní energetiky

Petr Holub, energetický expert a ředitel Budovy21

Analytici se shodují, že příčinou vysokých cen je zejména rychlé oživení ekonomiky po propadu v důsledku covidové pandemie v minulém roce a nerovnováha mezi poptávkou a nabídkou zemního plynu na globálních trzích. Do toho se ukázalo, že zásobníky plynu, které měl v Evropě pronajaté Gazprom, byly z velké části před začátkem topné sezóny prázdné. Do ceny elektřiny potom vstupuje na evropském trhu také cena emisní povolenky, ovšem její vliv na cenu elektřiny byl v době pádu některých dodavatelů energie pouze 10 až 20 procent.

Mix výše zmíněných faktorů se promítl do stability některých dodavatelů elektřiny a zemního plynu na českém trhu, kteří neměli uzavřeny dlouhodobé kontrakty pro své zákazníky (i přesto, že se jejich nabídka tvářila jako fixní). Pád Bohemia Energy, Kolibřík Energie a dalších zasáhl zhruba 1 milion odběrných míst (elektřiny a zemního plynu dohromady). Celkem může jít o více než sedm set tisíc domácností, které ze dne na den skončily u dodavatelů poslední instance (DPI). V prosinci již velká část postižených domácností režim DPI opustila, ale nově uzavřené smlouvy jsou za aktuální ceny energie, neboť nový dodavatel pro ně nakupuje elektřinu či zemní plyn až nyní. I přesto, že jsou tyto zálohy nižší než v režimu DPI, hrozí, že zejména sociálně slabé domácnosti se dostanou do problémů. Odhady hovoří o riziku pádu do energetické chudoby pro 200 tisíc domácností.

Budovy21 a Svaz moderní energetiky doporučují vládě a poslancům připravit stabilní a předvídatelná řešení. Lze je rozdělit do tří skupin podle časového horizontu.

Krátkodobě:

1) Poskytnou postiženým lidem cílenou pomoc.

Plošné snížení DPH, navíc v diskutabilním provedení od odcházející vlády, nebo odpuštění plateb za obnovitelné zdroje, situaci neřeší. Pomáhá těm, kteří to nepotřebují a těm, kteří to potřebují, nepomáhá dostatečně.

Navrhujeme snížit platby na půl roku těm, kteří spadli do režimu dodavatele poslední instance, nebo těm, kterým skončila fixace od druhé poloviny října. Je to potřeba udělat administrativně jednoduše, tedy přímo přes faktury dodavatelů. **Mimořádnou pomoc poskytnout až do ceny za dodávku 2500 Kč/MWh bez DPH pro elektřinu a 1500 Kč/MWh pro plyn.** Pomoc zároveň zastropovat na maximální úroveň 1000 Kč/MWh, aby nedošlo ke zneužívání dávky. Parametricky je možné návrh samozřejmě upravit.

Dále může stát zvážit **garanci možné pohledávky postížených spotřebitelů** vůči DPI. Tak se podaří řešit možnou hrozbu odpojování sociálně slabých domácností, které by neměly ani na ponížené účty za energie. Obdobně jako u pomoci výše, měla by i tato garance směřovat na ty, kteří byli nuceni fixovat cenu nyní.

2) Informovat odběratele o nastalé situaci

Řada postížených si již informace zjistila a dodavatelé poslední instance je kontaktovali. Nicméně nadále existuje skupina domácností, které zatím problém neřešila. Těmto domácnostem je třeba poskytnout jednoduchou informaci, co je nyní čeká a jaké mají možnosti. Důležité je, aby nastalé situace nevyužívali energošmejdi.

Stát musí současně pomoci skupinám spotřebitelů, kteří mohou mít problém jednat s úřady. Může jít o handicapované skupiny obyvatel, kteří buď neumí situaci vyhodnotit, nebo mohou mít problém s přístupem k informacím. Obdobný problém se může týkat seniorů na periferiích či ve vyloučených lokalitách bez přístupu k internetu.

Střednědobě:

3) Zajistit účinný dozor nad energetickým trhem ze strany EÚ

Dnes je vidět, že důsledky špatné smlouvy na dodávku energie mohou mít na zákazníky větší finanční dopad, než špatně poskytnutá hypotéka. Česká národní banka nad úvěry však aplikuje účinný dozor nad komerčními bankami. Energetický regulační úřad by měl dostat zmocnění, aby obdobný **dozor uplatnil na liberalizovaném energetickém trhu**.

U dodavatelů by měl pravidelně zkoumat, zda mají slíbené dodávky elektřiny zajištěny a zda fixní cena skutečně pro zákazníka tuto jistotu znamená.

Pokud dodavatel nabízí tarif, který na trhu prezentuje jako fixní, je třeba tomu odpovídat i znění smluv a obchodník měl zajištěn odpovídající objem energie pro své zákazníky. Při přípravě nové tarifní struktury se pak mohou objevit **dynamické tarify, které umožní spotřebitelům těžit z výhod proměny energetiky**. S růstem podílu obnovitelných zdrojů přibývají záporné ceny energie, ale dnes je nemohou přímo spotřebitelé čerpat. O tom ale musí být domácnosti a firmy plně informovány.

4) Zajistit účinnou funkci zásobníků plynu

Evropský liberalizovaný trh přinesl zákazníkům možnost výběru dodavatele a tedy nižší ceny. Oddělení funkce distribuce a dodávky plynu pak umožnilo diverzifikovat evropský trh. Jak se ale ukázalo, část zásobníků (která byla pronajata ruské státní společnosti Gazprom) zůstala po minulé zimě téměř prázdná. Zásobníky plynu přitom mají plnit zejména stabilizační funkci a poskytnout plyn tehdy, když se zvýší poptávka a nabídka ji nedotáhne. Česko by se mělo v EU zasadit o to, aby byla přijata pravidla, která to zajistí.

Středně až dlouhodobě:

5) Rozvíjet úspory energie a místní obnovitelné zdroje

Toto je strategicky nejdůležitější bod. Evropská zelená dohoda není příčinou krize, ale jejím řešením. Pokud uspoříme energii, **zvýšíme energetickou účinnost** a využijeme více **domácích obnovitelných zdrojů**, bude na nás mít růst a volatilita cen energie na světových trzích menší vliv. Pokud má domácnost kvalitně zateplený rodinný dům s fotovoltaikou, tak může být rodinná spotřeba energie kolem 5 MWh za rok. Naopak pokud je dům neúsporný, pak je třeba i přes 30 MWh ročně a to při daleko menším komfortu bydlení. Zdražení energie, ať už plynu nebo elektřiny o jeden nebo dva tisíce za megawatthodinu je pro první rodinu dobře zvládnutelné, pro druhou jde o finanční katastrofu.

Stát by měl **akcelarovat objem prostředků**, které může domácnostem na pořízení výše zmíněných opatření program **Nová zelená úsporám**. Investiční podporu by měly doplnit nízkouročené půjčky, které zajistí, že na tato řešení dosáhnou i domácnosti, které nemají potřebný objem prostředků. A podpora projektové přípravy pro zajištění kvality renovací.

Další zdroje:

Více argumentů si můžete poslechnout v debatě, kterou pořádal „Electro Dad“ Jan Staněk a pozval do ní Ludka Niedermayera, Martina Sedláka a Petra Holuba zde: <https://youtu.be/2PNY4RxISKw>.

Analýza think-tanku EMBER, mapující vlivy na zvyšování cen energií jasně ukazuje, že cena emisní povolenky má vliv na cenu energií maximálně z jedné pětiny: <https://ember-climate.org/commentary/2021/10/26/czechia-exposed-to-fossil-electricity-price-shocks/>

Kontaktní údaje:

Svaz moderní energetiky
Martin Sedlák: martin.sedlak@modernienergetika.cz, 737128471

Budovy21
Petr Holub: petr.holub@budovy21.cz, 604177711